

УДК 330.3

Тимкович О. І.,

zawksana@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-3262-0768,

к. е. н., доц. доцент кафедри соціального забезпечення та управління персоналом, Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ СТАРТАПІВ

Анотація. У статті досліджуються особливості організаційно-економічного механізму функціонування високотехнологічних стартапів як складової інноваційної економіки. Основною метою статті є виявлення та аналіз особливостей організаційно-економічного механізму функціонування вітчизняних високотехнологічних стартапів та розробка рекомендацій щодо його вдосконалення. Актуальність вирішення цієї наукової проблеми полягає в тому, що ефективне функціонування високотехнологічних стартапів залежить від наявності дієвого організаційно-економічного механізму, який забезпечує оптимальне поєднання ресурсів, управлінських процесів та інституційної підтримки. Дослідження особливостей організаційно-економічного механізму функціонування високотехнологічних стартапів проводиться в такій послідовності: особливості функціонування високотехнологічних стартапів в Україні, типи бар'єрів, що стоять на заваді успішному функціонуванню високотехнологічних стартапів в Україні, на основі аналізу літературних джерел, різних підходів до визначення поняття «організаційно-економічний механізм». Досліджено основні відмінності організаційно-економічного механізму високотехнологічних стартапів від традиційних підприємств, а також модель екосистеми високотехнологічного стартапу та складові організаційно-економічного механізму його функціонування. Далі розглянуто структурні елементи механізму, зокрема стратегічне планування, джерела фінансування, моделі управління та роль інтелектуального капіталу. Рекомендовано шляхи підвищення ефективності організаційно-економічного механізму розвитку високотехнологічних стартапів в Україні, які повинні включати розробку державної стратегії підтримки стартапів, створення сприятливого регуляторного середовища, підвищення рівня освіти та підготовки кадрів у сфері інновацій та підприємництва, а також сприяння розвитку інфраструктури підтримки стартапів. У ході дослідження були використані такі загальнонаукові методи, як метод моделювання, аналізу та синтезу, метод порівняння, історико-логічний методи. Результати дослідження можуть бути корисними для науковців, підприємців, а також для формування державної політики у сфері підтримки технологічного підприємництва.

Ключові слова: високотехнологічні стартапи, організаційно-економічний механізм, інноваційна діяльність, венчурне фінансування, стартап-екосистема.

Тимкович О. І.,

zawksana@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-3262-0768,

Ph.D, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Social Security and Personnel Management, Ivan Franko National University of Lviv, Lviv

PECULIARITIES OF THE ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF HIGH-TECH STARTUPS FUNCTIONING

Abstract. The article investigates the features of the organizational and economic mechanism of functioning of high-tech startups as a component of the innovation economy. The main purpose of the article is to identify and analyze the features of the organizational and economic mechanism of functioning of domestic high-tech startups and develop recommendations for its improvement. The relevance of solving this scientific problem is as follows is that the effective functioning of high-tech startups depends on the availability of an effective organizational and economic mechanism, that provides an optimal combination of resources, management processes and institutional support. The study of the peculiarities of the organizational and economic mechanism for the functioning of high-tech startups is carried out in the following sequence: the peculiarities of the functioning of high-tech startups in Ukraine, and the types of barriers that stand in the way of the successful functioning of high-tech startups in Ukraine, based on analysis of literature sources, different approaches to the definition of the concept of "organizational and economic mechanism". The main differences between the organizational and economic mechanism of high-tech startups from traditional enterprises are researched as well as the model of the ecosystem of a high-tech startup and the components of the organizational and economic mechanism of its functioning. Considered structural elements of the mechanism, in particular strategic planning, sources of financing, management models and the role of intellectual capital. It is recommended to improve the efficiency of the organizational and economic mechanism of high-tech startups in Ukraine, which should include the

development of a state strategy to support of startups, creation of favorable regulatory environment, improving the level of education and training in the field of innovation and entrepreneurship as well as promoting the development of startup support infrastructure. In the course of the research, the following research methods were used: general scientific methods such as the method of modeling, analysis and synthesis, the method of comparison, historical and logical methods. The results of the study may be useful for scientists, entrepreneurs, as well as for the formation of public policy in the field of technological entrepreneurship support.

Keywords: high-tech startups, organizational and economic mechanism, innovation activity, venture capital financing, startup ecosystem.

JEL Classification: L21, L63, L86, M15

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2025-82-09>

Постановка проблеми. У сучасній економіці високотехнологічні стартапи відіграють ключову роль у формуванні інноваційного потенціалу держави. Їх ефективне функціонування залежить від наявності дієвого організаційно-економічного механізму, який забезпечує оптимальне поєднання ресурсів, управлінських процесів та інституційної підтримки. Особливо актуальним є формування такого механізму в умовах динамічного розвитку цифрових технологій та глобальної конкуренції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематику формування ефективного організаційно-економічного механізму функціонування підприємств у своїх працях досліджували П. Куліков, Ю. Лузан, С. Мочерний, А. Саленко, Ю. Полозова та інші. Дослідженню діяльності високотехнологічних стартапів присвятили свої праці А. Башота, І. Губарева, К. Величко, П. Куцик, К. Процикевич, А. Саленко, С. Сукачова, М. Хаустов, Г. Хоменко та ін. Однак не всі аспекти цієї складної і багатогранної проблеми з'ясовані і отримали належне обґрунтування. Багато положень носять суперечливий характер і залишаються відкритими для обговорення.

Постановка завдання. Метою дослідження є виявлення та аналіз особливостей організаційно-економічного механізму функціонування вітчизняних високотехнологічних стартапів та розробка рекомендацій для його удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Високотехнологічні стартапи в Україні стають ключовими агентами інноваційного розвитку, сприяючи цифровій трансформації та економічному зростанню. Їх функціонування визначається низкою специфічних особливостей, зумовлених як внутрішніми факторами (організаційна структура, фінансування, інноваційний потенціал), так і зовнішніми умовами (державна політика, інфраструктура, глобальні тенденції) [1].

Дослідження Національного бюро економічних досліджень США (NBER) показало, що патенти стартапів мають майже вдвічі більше цитувань, ніж патенти великих компаній чи академічних установ, особливо через 11-15 років після реєстрації. Це свідчить про їхню здатність генерувати "високопливові" інновації [2].

Українська стартап-екосистема перебуває на етапі активного формування. Згідно з дослідженням

С. Сукачової та К. Величко спостерігається зростання кількості технологічних проєктів та залучення міжнародних інвесторів. Однак існують бар'єри, такі як обмежений доступ до фінансування, нерівномірність інноваційної інфраструктури між регіонами та недостатня інтеграція до глобальних ринків [3].

Фінансування є критичним чинником для розвитку стартапів. Г. Хоменко виокремив різні механізми їх фінансування та зосередив свою увагу на найдієвіших, до яких належать венчурні фонди, бізнес-ангели, краудфандинг, бізнес-інкубатори та акселератори. Ці інструменти сприяють розвитку стартапів на різних етапах їхнього життєвого циклу та підвищують їхню конкурентоспроможність [4].

В Європі венчурний капітал відіграє важливу роль у розвитку високотехнологічних стартапів. Дослідження, опубліковане в *Taylor & Francis*, підкреслює, що політики, спрямовані на підтримку венчурного фінансування, можуть значно сприяти зростанню та інноваціям у цьому секторі [5].

Варто зауважити: управління життєвим циклом стартапів є важливим аспектом їх успішного функціонування. М. Хаустов у своєму дослідженні пропонує моделі життєвого циклу стартапу як проєкту та як компанії, що включають стадії від початкової до зрілості. Ці моделі дозволяють ідентифікувати стадії розвитку та відповідно адаптувати управлінські рішення [6].

Функціонування високотехнологічних стартапів в Україні має свої особливості, зумовлені як внутрішніми, так і зовнішніми факторами. Для забезпечення сталого розвитку цієї сфери необхідно:

- Розробити цілісну державну політику підтримки стартапів.
- Забезпечити доступ до різноманітних механізмів фінансування.
- Створити сприятливе податкове та правове середовище.
- Зміцнювати розвиток інфраструктури та інституційної підтримки стартапів.

Застосування комплексного підходу до розвитку стартап-екосистеми сприятиме інноваційному зростанню та підвищенню конкурентоспроможності української економіки [7].

Важливість формування ефективного організаційно-економічного механізму функціонування високотехнологічних стартапів зумовлена значним

ризиком та специфікою їх діяльності. Щодо виокремлення одного чіткого формулювання визначення поняття “організаційно-економічний механізм”, то дослідники цього питання не дійшли до спільної точки зору на його складові, ознаки та важелі впливу, що унеможливило універсалізацію визначення для всіх бізнес-моделей. Так, П. Осипов трактує організаційно-економічний механізм як суспільну систему господарських суб’єктів з притаманними їм механізмами господарювання та притаманними всій системі господарськими суспільними інститутами, регулюючими діяльність господарських суб’єктів [8].

На думку В. Мочерного, до зазначеної категорії варто віднести систему основних форм, методів, важелів використання економічних законів, розв’язання протиріч суспільного виробництва, а також формування потреб, створення системи стимулів і узгодження економічних інтересів основних класів і соціальних груп [9]. Також прихильником системного підходу до визначення “організаційно-економічний механізм” є і П. Куліков, який стверджував: під ним варто розуміти систему організаційних та економічних форм і методів ведення господарства, що спонукає до підвищення ефективності функціонування виробничих систем та спрямована на свідоме використання економічних законів і досягнення поставлених стратегічних цілей суб’єктами підприємницької діяльності [10].

Прихильниками іншого підходу до визначення досліджуваної категорії можна вважати Ю. Лузан, що у своїх працях стверджує: організаційно-економічний механізм – це організаційно-економічні відносини, що формують у процесі оптимізації суспільної праці, відносини обміну діяльністю і відносини управління. Він зауважив: варто застосовувати комплексний підхід до вивчення категорії, яку доцільно розглядати в контексті способу забезпечення реалізації вимог об’єктивних законів у процесі суб’єктивної людської діяльності (охоплює широкі надбудовні відносини (політичні, ідеологічні, морально-етичні, правові тощо), що активно впливають на базис) [11].

Організаційно-економічний механізм високотехнологічних стартапів суттєво відрізняється від традиційних підприємств, що обумовлено специфікою функціонування, структурою управління та джерелами фінансування. Основні відмінності організаційно-економічного механізму високотехнологічних стартапів від традиційних підприємств варто розглядати у наступних компонентах:

1. Стратегічна орієнтація та життєвий цикл. Високотехнологічні стартапи зазвичай орієнтовані на швидке зростання та масштабування, зосереджуючись на розробці інноваційних продуктів або послуг. Їх життєвий цикл характеризується високим рівнем невизначеності та ризику, що вимагає гнучких стратегій управління. На відміну від традиційних підприємств, які часто мають стабільні бізнес-моделі та прогнозовані потоки доходів, стартапи повинні адаптуватися до швидкозмінного ринкового середовища. М. Хаустов у своїй монографії

зазначає, що стартапи проходять через специфічні стадії розвитку, які потребують особливих підходів до управління та фінансування.

2. Організаційна структура та управління. Стартапи зазвичай мають плоску організаційну структуру з мінімальним рівнем ієрархії, що сприяє швидкому прийняттю рішень та гнучкості в управлінні. Це контрастує з традиційними підприємствами, де часто присутня багаторівнева ієрархія та формалізовані процеси управління.

3. Інноваційна діяльність та адаптивність. Стартапи характеризуються високим рівнем інноваційної активності та здатністю швидко адаптуватися до змін у технологічному середовищі. Це дозволяє їм ефективно реагувати на нові можливості та виклики. У порівнянні традиційні підприємства можуть бути менш гнучкими через усталені процеси та структури [12].

Отже, організаційно-економічний механізм (ОЕМ) функціонування стартапів варто розглядати як сукупність методів, інструментів, принципів та форм управління, спрямованих на забезпечення ефективної діяльності підприємств у високотехнологічному секторі. Цей механізм охоплює як внутрішні аспекти управління (структура, процеси, ресурси), так і зовнішні фактори (державна політика, ринкове середовище, інституційна підтримка) [13].

Основні складові ОЕМ високотехнологічних стартапів доцільно поділяти на базові: організаційні (гнучкі моделі управління, що дозволяють швидко адаптуватися до змін ринку та технологій) та економічні інструменти (фінансове планування, бюджетування, управління витратами та інвестиціями). Також виділяють функціональні складові:

1. Інноваційна діяльність (розробка та впровадження нових продуктів і послуг, використання сучасних технологій).

2. Маркетингова стратегія (аналіз ринку, позиціонування продукту, просування та комунікація з клієнтами).

3. Управління ризиками (ідентифікація, оцінка та мінімізація потенційних загроз для бізнесу).

4. Інституційна підтримка (взаємодія з державними органами, участь у програмах підтримки стартапів, доступ до інфраструктури (технопарки, бізнес-інкубатори) [14; 17] (рис. 1).

Для підвищення ефективності організаційно-економічного механізму високотехнологічних стартапів в Україні доцільно: розробити державну стратегію підтримки стартапів, що включає податкові пільги, гранти та програми акселерації [15; 18], створити сприятливе регуляторне середовище, що полегшує процес реєстрації та ведення бізнесу, підвищити рівень освіти та підготовки кадрів у сфері інновацій та підприємництва, сприяти розвитку інфраструктури підтримки стартапів, такої як технопарки, бізнес-інкубатори та коворкінги, та забезпечити доступ до фінансування через розвиток венчурного капіталу та альтернативних джерел інвестування [16].

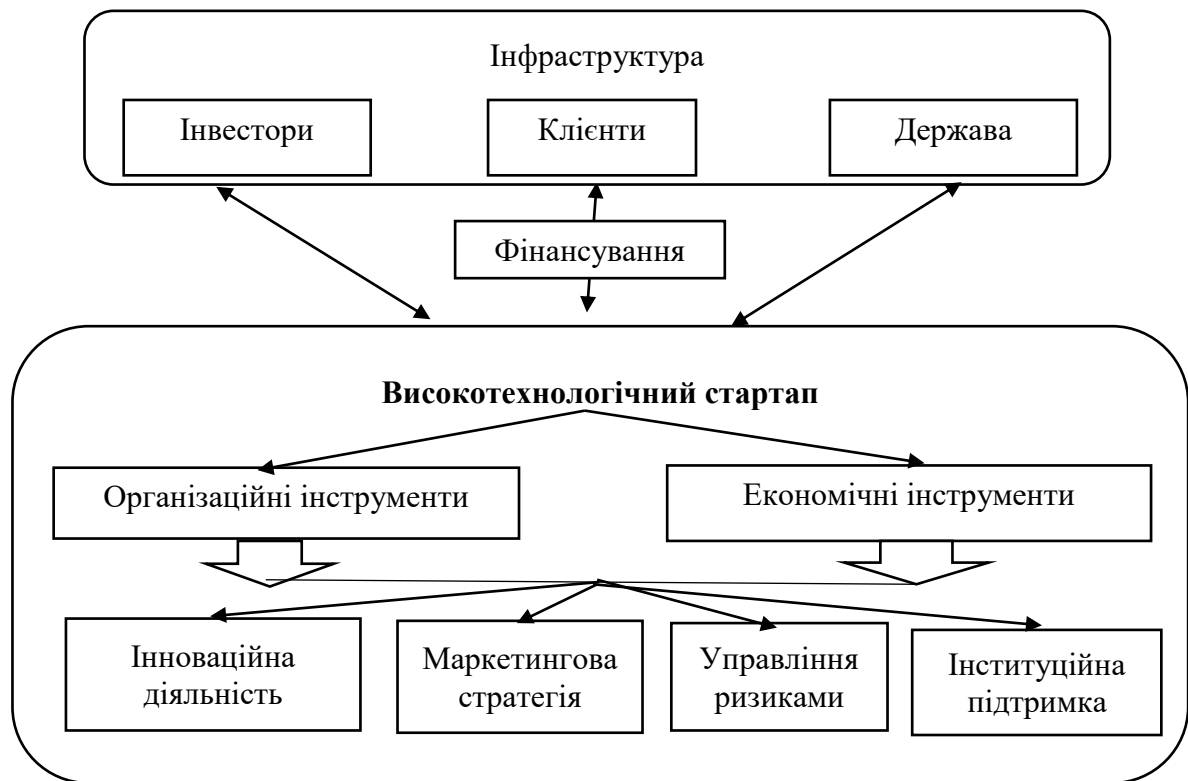

Рис. 1. Модель екосистеми високотехнологічного стартапу та складові організаційно-економічного механізму його функціонування

Джерело: сформував автор

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. В Україні розвиток високотехнологічних стартапів стикається з низкою викликів, серед яких: обмежений доступ до фінансування, недостатня підтримка з боку держави, нестача кваліфікованих кадрів та низький рівень комерціалізації наукових розробок. Проте існують і позитивні тенденції, такі як зростання ІТ-сектору, активізація венчурного інвестування та розвиток стартап-екосистем у великих містах.

Організаційно-економічний механізм є ключовим елементом успішного функціонування високотехнологічних стартапів. Його ефективність залежить від здатності адаптуватися до змінного середовища, інтегрувати інновації та забезпечувати стійке фінансування. В Україні необхідно зосередити зусилля на створенні сприятливих умов для розвитку стартапів, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності національної економіки.

ЛІТЕРАТУРА

- Сукачова С. М., Величко К. Ю. Сучасні реалії створення та функціонування стартапів в Україні. *Актуальні питання економічних наук*. 2023. № 1(1). С. 45-52.
- Startups Drive Commercialization of High-Impact Innovations. Summary of working paper 30362. *National Bureau of Economic Research*. 04/20/2023. URL: https://www.nber.org/be/20231/startups-drive-commercialization-high-impact-innovations?utm_source=chatgpt.com.

- Саліхова О. Б., Курченко О. О. Державна політика розбудови інноваційних стартапів в інтересах ендogenous розвитку економіки: кращі зарубіжні практики та рекомендації для України. *Український соціум*. 2020. № 4 (75). С. 65-72.

- Хоменко Г., Башота А., Башота Д., Турчиняк І. Фінансування стартапів та їх роль у конкурентній стратегії підприємства. *Society and Security*. 2024. № 5 (5). С. 25-31.

- Smaranda Pantea, Marcel Tkacik Venture capital and high-tech start-ups in Europe: a systematic review of the empirical evidence. *Venture Capital : An International Journal of Entrepreneurial Finance*. 2024. Taylor & Francis. URL: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13691066.2024.2315069?utm_source=chatgpt.com.

- Хаустов М. М. Управління життєвим циклом стартапів в Україні : дис. ... канд. екон. наук. Харків, 2023. 283 с.

- Саленко А. Аналіз організаційно-економічних чинників лібералізації високотехнологічного корпоративного підприємництва. *Вісник НУВГП*. 2019. № 3(2). С. 103-110.

- Осипов П. В. Інтегральний виробничий потенціал харчової промисловості : навч. посіб. Одеса : Автограф, 2004. 289 с.

- Мочерний С. В. Економічна теорія : посібник. К. : Академія, 2001. 656 с.

- Куліков П. М., Іващенко Г. А. Економіко-математичне моделювання фінансового стану підприємства : навчальний посібник. Харків : Вид-во ХНЕУ, 2009. 178 с.

11. Лузан Ю. П. Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку агропромислового виробництва України: теоретично-методологічний аспект. *Економіка АПК*. 2011. № 2. С. 3-12.

12. Хаустов М. М. Стартапи: створення та масштабування. Харків : ФОП Лібуркіна Л. М., 2023. 224 с.

13. Губарева І. О., Трушкіна Н. В. Організаційно-економічний механізм управління проектними ризиками в ІТ-компаніях. *Вчені записки : зб. наук. праць*. 2023. Вип. № 33(4). С. 19-38.

14. Кизим М. О., Хаустова В. Є., Решетняк О. І. Організаційно-економічний механізм інтеграції освіти, науки та бізнесу: модель сучасного університету. *Проблеми економіки*. 2021. № 4. С. 29-41.

15. Іванець Д. Економічний механізм забезпечення інноваційного розвитку авіаційних підприємств у конкурентному середовищі. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*. 2025. № 1.

16. Губарева І. О. Екосистеми стартапів в Україні: проблеми, тенденції, перспективи. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск № 55.

17. Куцук П., Процикевич К. Політика активізації високотехнологічних стартапів у сфері ІКТ: теоретико-методичні засади формування. *Економічний аналіз*. 2022. Т. 32. № 4. С. 256-264. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.04.256>.

18. Куцук П. О., Процикевич К. І., Процикевич А. І. Стратегічні пріоритети державної політики розвитку високотехнологічних стартапів у сфері інформаційно-комунікаційних технологій. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2024. Вип. 80. С. 7-15. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2024-80-01>.

REFERENCES

1. Sukachova, S. M. and Velychko, K. Yu. (2023), Suchasni realii stvorennia ta funktsionuvannia startupiv v Ukraini, *Aktualni pytannia ekonomichnykh nauk*, № 1(1), s. 45-52.

2. Startups Drive Commercialization of High-Impact Innovations. Summary of working paper 30362, *National Bureau of Economic Research*. 04/20/2023, available at: https://www.nber.org/be/20231/startups-drive-commercialization-high-impact-innovations?utm_source=chatgpt.com.

3. Salikhova, O. B. and Kurchenko, O. O. (2020), Derzhavna polityka rozbudovy innovatsiinykh startupiv v interesakh endohennoho rozvytku ekonomiky: krashchi zarubizhni praktyky ta rekomendatsii dlia Ukrainy, *Ukrainskyi sotsium*, № 4(75), s. 65-72.

4. Khomenko H., Bashota A., Bashota D. and Turchyniak I. (2024), Finansuvannia startupiv ta yikh rol u konkurentnii stratehii pidpriemstva, *Society and Security*, № 5(5), s. 25-31.

5. Pantea S. and Tkacik M. Venture capital and high-tech start-ups in Europe: a systematic review of the empirical evidence, *Venture Capital: An International Journal of Entrepreneurial Finance*.

2024. Taylor & Francis, available at: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13691066.2024.2315069?utm_source=chatgpt.com.

6. Khaustov, M. M. (2023), Upravlinnia zhyttievym tsyklom startupiv v Ukraini : dys. ... kand. ekon. nauk, Kharkiv, 283 s.

7. Salenko A. (2019), Analiz orhanizatsiino-ekonomichnykh chynnykh liberalizatsii vysokotekhnolohichnoho korporatyvnoho pidpriemnytstva, *Visnyk NUVHP*, № 3(2), s. 103-110.

8. Osypov, P. V. (2004), Intehrалnyi vyrobnychiy potentsial kharchovoi promyslovosti : navch. posib., Odesa, Avtograf, 289 s.

9. Mochernyi, S. V. (2001), Ekonomichna teoriia : posibnyk, Kyiiv, Akademiia, 656 s.

10. Kulikov, P. M. and Ivashchenko, H. A. (2009), Ekonomiko-matematychne modeliuвання finansovoho stanu pidpriemstva : navchalnyi posibnyk, Kharkiv, Vyd-vo KhNEU, 178 s.

11. Luzan, Yu. P. (2011), Orhanizatsiino-ekonomichnyi mekhanizm zabezpechennia rozvytku ahropromyslovoho vyrobnytstva Ukrainy: teoretychno-metodolohichnyi aspekt, *Ekonomika APK*, № 2, s. 3-12.

12. Khaustov, M. M. (2023), Startapy: stvorennia ta mashtabuvannia, Kharkiv, FOP Liburkina L. M., 224 s.

13. Hubarieva, I. O. and Trushkina, N. V. (2023), Orhanizatsiino-ekonomichnyi mekhanizm upravlinnia proiektnymy ryzykamy v IT-kompaniiakh, *Vcheni zapysky : zbirnyk naukovykh prats*, vyp. № 33(4), s. 19-38.

14. Kyzym, M. O. Khaustova, V. Ye. and Reshetniak, O. I. (2021), Orhanizatsiino-ekonomichnyi mekhanizm intehtatsii osvity, nauky ta biznesu: model suchasnoho universytetu, *Problemy ekonomiky*, № 4, s. 29-41.

15. Ivanets D. (2025), Ekonomichnyi mekhanizm zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku aviatsiinykh pidpriemstv u konkurentnomu seredovyshchi, *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*, № 1.

16. Hubarieva, I. O. (2023), Ekosystemy startupiv v Ukraini: problemy, tendentsii, perspektyvy, *Ekonomika ta suspilstvo*, vyp. № 55.

17. Kutsyk P. and Protsykevych K. (2022), Polityka aktyvizatsii vysokotekhnolohichnykh startupiv u sferi IKT: teoretyko-metodychni zasady formuvannia, *Ekonomichnyi analiz*, t. 32, № 4, s. 256-264. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.04.256>.

18. Kutsyk, P. O. Protsykevych, K. I. and Protsykevych, A. I. (2024), Stratehichni priorytety derzhavnoi polityky rozvytku vysokotekhnolohichnykh startupiv u sferi informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii, *Visnyk Lvivskoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, vyp. 80, s. 7-15. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2024-80-01>.

Стаття надійшла до редакції 22 березня 2025 року